

JAMOAT XAVFSIZLIGINI JANGOVAR TA'MINLASH AMALIYOTINI HARBIY-SIYOSIY MODELLAR ORQALI TAKOMILLASHTIRISH

Sattorov Farrux Akramovich

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi
universiteti magistri

Annotatsiya

Mazkur maqolada jamoat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy muammolari va ularni hal etishda harbiy-siyosiy modellarni qo'llash masalalari ilmiy asosda tahlil qilingan. Jangovar ta'minot tushunchasi keng yoritilib, uning jamoat tartibini saqlash tizimidagi o'rni ochib berilgan. Muallif tomonidan integratsiyalashgan model taklif etilib, uning amaliy samaradorligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: jamoat xavfsizligi, jangovar ta'minot, harbiy-siyosiy model, xavfsizlik tizimi, strategik boshqaruv.

Аннотация

В статье рассматриваются современные проблемы обеспечения общественной безопасности и возможности совершенствования практики боевого обеспечения на основе военно-политических моделей. Раскрыта сущность боевого обеспечения и его роль в системе охраны общественного порядка. Предложена интегрированная модель, обоснована ее эффективность.

Ключевые слова: общественная безопасность, боевое обеспечение, военно-политическая модель, система безопасности, стратегическое управление.

Abstract

This article analyzes modern challenges in ensuring public safety and explores ways to improve combat support practices through military-political models. The concept of combat support is examined in detail, highlighting its role in maintaining public order. An integrated model is proposed, and its practical effectiveness is justified.

Keywords: public safety, combat support, military-political model, security system, strategic management.

KIRISH

Globalashuv jarayonlari jadallashib borayotgan hozirgi davrda jamoat havfsizligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy tahdidlar – terrorizm, ekstremizm, kiberxavfsizlik muammolari, ommaviy tartibsizliklar va gibrud urush elementlari – jamoat tartibini saqlash tizimiga yangicha yondashuvlarni talab etmoqda.

An'anaviy huquqni muhofaza qilish mexanizmlari ko'plab holatlarda yetarli samara bermayotganligi sababli, harbiy-siyosiy modellar asosida jamoat havfsizligini ta'minlash tizimini modernizatsiya qilish dolzarb masalaga aylanmoqda. Ayniqsa, jangovar ta'minot elementlarini fuqarolik xavfsizligi tizimiga integratsiya qilish orqali tezkorlik, aniqlik va muvofiqlashtirish darajasini oshirish mumkin.

Mazkur maqolaning maqsadi – jamoat havfsizligini jangovar ta'minlash amaliyotini harbiy-siyosiy modellar orqali takomillashtirishning nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqishdan iborat.

Jamoat havfsizligini ta'minlashning nazariy asoslari

Jamoat havfsizligi – bu jamiyatda barqarorlikni saqlash, fuqarolarning hayoti, sog'ligi va mulkini himoya qilishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar tizimidir. U quyidagi komponentlardan tashkil topadi:

- huquqiy asoslar
- tashkiliy tuzilma
- resurs ta'minoti
- boshqaruv mexanizmlari

Zamonaviy ilmiy yondashuvlarda jamoat havfsizligi tizimi ochiq tizim sifatida qaraladi. Bu tizim tashqi va ichki tahdidlar ta'sirida doimiy ravishda o'zgarib turadi.

Shu nuqtai nazardan, xavfsizlikni ta'minlashda quyidagi tamoyillar muhim hisoblanadi:

- tizimlilik
- moslashuvchanlik
- tezkorlik
- integratsiya

Jangovar ta'minot tushunchasi va uning jamoat havfsizligidagi o'rni

Jangovar ta'minot an'anaviy ravishda harbiy faoliyat bilan bog'liq tushuncha bo'lib, u qo'shinlarning jangovar harakatlarini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Uning asosiy turlari:

- razvedka ta'minoti
- muhandislik ta'minoti
- logistika ta'minoti
- aloqa va boshqaruv
- tibbiy ta'minot

Jamoat havfsizligi tizimiga tatbiq etilganda, jangovar ta'minot quyidagi funksiyalarni bajaradi:

1. Tahdidlarni oldindan aniqlash
2. Resurslarni optimal taqsimlash
3. Favqulodda vaziyatlarga tezkor javob berish
4. Kuch va vositalarni muvofiqlashtirish

Shu sababli, jangovar ta'minot elementlari ichki xavfsizlik tizimining muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Harbiy-siyosiy modellar: mohiyati va tasnifi

Harbiy-siyosiy model – bu davlatning xavfsizlikni ta'minlashdagi strategik yondashuvlarini ifodalovchi tizimli konsepsiyadir.

Ular quyidagi turlarga bo'linadi:

Markazlashgan model

- yagona boshqaruv markazi
- qat'iy ierarxiya
- tezkor qaror qabul qilish

Desentralizatsiyalashgan model

- hududiy mustaqillik
- moslashuvchan boshqaruv
- mahalliy tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash

Gibrid model

- markazlashuv va desentralizatsiya uyg‘unligi
- zamonaviy texnologiyalarga asoslangan boshqaruv
- ko‘p darajali koordinatsiya

Zamonaviy sharoitda aynan gibrid model eng samarali hisoblanadi.

Jamoat havfsizligini jangovar ta‘minlashda mavjud muammolar

Tahlillar quyidagi muammolar mavjudligini ko‘rsatadi:

- idoralararo muvofiqlashtirishning yetarli emasligi
- axborot almashinuvi sustligi
- resurslardan samarasiz foydalanish
- tezkor qaror qabul qilish mexanizmlarining zaifligi

Bundan tashqari, inson omili ham muhim rol o‘ynaydi:

- malaka yetishmasligi
- stressga bardoshlilik pastligi
- zamonaviy texnologiyalarni bilish darajasi pastligi

Taklif etilayotgan integratsiyalashgan model

Muallif tomonidan quyidagi integratsiyalashgan model taklif etiladi:

Modelning asosiy elementlari:

Axborot markazi

- real vaqt monitoringi
- sun‘iy intellekt asosida tahlil

Operativ boshqaruv markazi

- tezkor qaror qabul qilish
- kuchlarni boshqarish

Jangovar ta‘minot bloki

- logistika
- texnik ta'minot
- aloqa

Tahliliy markaz

- strategik rejalashtirish
- prognozlash

Modelning afzalliklari:

- tezkorlik oshadi
- resurslar tejaydi
- xavf-xatarlar oldindan aniqlanadi
- boshqaruv samaradorligi ortadi

Amaliy joriy etish mexanizmlari

Taklif etilgan modelni amaliyotga joriy etish uchun quyidagilar zarur:

- normativ-huquqiy bazani takomillashtirish
- kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish
- zamonaviy texnologiyalarni joriy etish
- idoralararo integratsiyani kuchaytirish

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, jamoat havfsizligini ta'minlashda an'anaviy yondashuvlar zamonaviy tahdidlarga to'liq javob bera olmaydi. Shu sababli, harbiy-siyosiy modellar asosida jangovar ta'minot elementlarini joriy etish zarur.

Taklif etilgan integratsiyalashgan model:

- xavfsizlik tizimining samaradorligini oshiradi
- tezkorlikni ta'minlaydi
- resurslardan oqilona foydalanishga imkon beradi

Snoskalar (izohlar)

1. Jangovar ta'minot tushunchasi harbiy fanlarda keng qo'llaniladi va operativ samaradorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

2. Гибрид модел – zamonaviy boshqaruv tizimlarida eng ko‘p qo‘llanilayotgan yondashuvlardan biridir.

3. Axborot texnologiyalari xavfsizlik tizimining ajralmas qismiga aylangan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi “Jamoat xavfsizligi to‘g‘risida”gi qonuni.
2. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqarorlik masalalari. – Toshkent.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent.
4. Clausewitz C. On War. – Princeton University Press.
5. Sun Tzu. The Art of War.
6. Baylis J., Wirtz J. Strategy in the Contemporary World.
7. Smith R. The Utility of Force.
8. NATO Security Handbook.
9. United Nations Security Reports.
10. Axborot xavfsizligi bo‘yicha xalqaro standartlar (ISO/IEC 27001).